

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาเรื่องผลกระทบของการกระจายรายได้ที่มีต่อการลดความยากจนเป็นปัญหาที่ยังไม่มีข้อสรุปที่แน่ชัดมาเป็นเวลานาน นักเศรษฐศาสตร์ยังไม่สามารถปักใจเชื่อได้ว่าการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นจะส่งผลให้ความยากจนลดลงจริงหรือไม่ โดยหลักฐานเท่าที่พบช่วงก่อนค.ศ. 2000 ส่วนใหญ่อาจชี้ไปที่คำตอบที่เห็นพ้องกันว่าสามารถช่วยได้ อาทิ การศึกษาของ Bourguignon (2002), Son and Kakwani (2004) และ Massuanganhe (2005) แต่การศึกษาดังกล่าวก็ยังมีจุดอ่อนตรงที่ว่า การกระจายรายได้ในประเทศหนึ่งๆ มีความเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ดังนั้นจึงไม่น่าจะส่งผลต่อการลดความยากจนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อค้นพบที่ว่า การกระจายรายได้มีผลต่อการลดความยากจนจึงเป็นผลมาจากการสังเกต ตัวเลขในหลายๆ ประเทศมารวมๆ กันซึ่งในทางสถิติแม้จะมีนัยสำคัญแต่ทว่าไม่สามารถหาหลักฐานที่แน่นหนามาอธิบายข้อค้นพบนั้นได้

เมื่อโลกเข้าสู่ยุคหลัง ค.ศ. 2000 อาจมีเหตุการณ์หลายอย่างที่อาจจะบ่งบอกได้เพิ่มเติมว่าการกระจายรายได้ช่วยลดความยากจนได้จริงหรือไม่ การศึกษานี้จึงมุ่งใช้ข้อมูลในช่วงหลัง ค.ศ. 2000 มาวิเคราะห์ถึงผลกระทบดังกล่าวเพื่อเติมเต็มหลักฐานทางวิชาการในประเด็นนี้

ข้อค้นพบที่จะได้จากการศึกษานี้จะช่วยเสริมหรือค้านความเชื่อในเรื่องการใช้นโยบายมุ่งพัฒนาทั้งการกระจายรายได้และการลดความยากจนพร้อมๆ กัน หากผลการศึกษาออกมาว่าการกระจายรายได้สามารถช่วยลดความยากจนได้จริง รัฐบาลก็จะมีความมั่นใจที่จะดำเนินนโยบายมุ่งพัฒนาทั้งสองด้านควบคู่กันต่อไป แต่หากผลการศึกษาออกมาว่าช่วยไม่ได้ รัฐบาลก็ต้องพิจารณาหาจุดที่เหมาะสมที่จะแลกกัน (trade-off) ระหว่างการกระจายรายได้และการลดความยากจน การศึกษานี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางของนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการกระจายรายได้ที่มีผลต่อการลดความยากจนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังค.ศ.2000
- 2) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการกระจายรายได้ที่มีต่อค่าความยืดหยุ่นการลดความยากจนอันสืบเนื่องมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจช่วงหลัง ค.ศ. 2000

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ผลการศึกษจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นช่วยลดความยากจนได้จริงหรือไม่ อันจะส่งผลอย่างมากต่อการดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจที่จะมุ่งกระจายรายได้และลดความยากจนไปพร้อมๆกัน หากผลการศึกษาออกมาว่าการกระจายรายได้และการลดความยากจนเป็นเรื่องที่ต้องแลกกัน (trade-off) ก็จะนำไปสู่การวางนโยบายเพื่อหาจุดสมดุลของการกระจายและการลดความยากจนที่จะเหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศไทยต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยเรื่องของการกระจายรายได้ที่มีผลต่อการลดความยากจนในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Panel Data Analysis โดยนำข้อมูล Poverty Head Count Index ข้อมูล GDP ข้อมูล Gini Coefficient จากแหล่งข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการคำนวณการเปลี่ยนแปลงความยากจน และการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพื่อหาความยืดหยุ่นของความยากจน โดยมีข้อมูล 70 ประเทศ ประเทศละ 9 ช่วงเวลา (ระหว่างปี ค.ศ. 2001 – 2010 จำนวน 10 ปี แต่จับคู่ได้ 9 คู่) รวมมีจำนวนข้อมูล 630 ตัวอย่าง

1.5 นิยามศัพท์

การกระจายรายได้ หมายถึง ความแตกต่างในความสามารถของมนุษย์แต่ละคน แต่ละคน เกิดมาความสามารถทางกายภาพ สติปัญญา หรือความสามารถพิเศษไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ความสามารถในการหาโอกาส และความสามารถในการหารายได้แตกต่างกันไปตามความสามารถของแต่ละบุคคลรวมทั้งความแตกต่างในทรัพย์สินที่ครอบครองอยู่ ถ้าทรัพย์สินที่ครอบครองอยู่มีมูลค่าสูงหรือมีปริมาณมากก็จะช่วยสร้างให้มีฐานะดี และโอกาสที่จะทำรายได้จะมีมากกว่าผู้ที่ไม่มีทรัพย์สิน โอกาสในการศึกษาแตกต่างกัน การศึกษารวมทั้งการฝึกอบรมในแต่ละสาขาวิชาชีพ จะทำให้บุคคลมีความแตกต่างกัน

ความยากจน หมายถึง ความยากจนในเชิงเศรษฐกิจ (Monetary Dimension) นั่นคือพิจารณาที่ระดับรายได้ หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลว่ามีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีพได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ หรือมีรายได้ ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับในแต่ละสังคม เมื่อนิยามความยากจนอิงกับการขาดแคลนรายได้เช่นนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดสถานะความยากจนจึงใช้รายได้หรือรายจ่ายของครัวเรือน และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ก็จะมุ่งเน้นที่การเพิ่มรายได้ของครัวเรือน โดยการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายการผลิตและกระบวนการผลิตสินค้าและบริการที่ดำเนินการโดยคนจน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของตลาดในด้านต่างๆ ให้

เอื้ออำนวยต่อคนจน ตลอดจน การให้เงินอุดหนุนในรูปแบบต่างๆ ความยากจน มิได้จำกัดแต่เพียง การมีรายได้น้อยและการบริโภคน้อยเท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงการขาดโอกาสด้านการศึกษา การ รักษาพยาบาล และ โอกาสอื่นในการพัฒนาคน การไร้ซึ่งอำนาจ การขาดสิทธิขาดเสียง ตลอดจน การตกอยู่ในความเสี่ยง และความหวาดกลัว

ข้อมูล Panel data คือข้อมูลที่มีทั้งแบบอนุกรมเวลาและภาคตัดขวางอยู่ร่วมกันเรียกอีก อย่างว่า Pooled time series and cross-section data ส่วนหนึ่งประกอบด้วยข้อมูลอนุกรมเวลา คือ ข้อมูลของเรื่องเดียว คนเดียว หรือสิ่งเดียว แต่บันทึกข้อมูลในหลายเวลาต่อเนื่องมาเป็นระยะ เวลานาน ข้อมูลอาจจะอยู่วัดทุกนาที ชั่วโมง วัน เดือน ไตรมาส หรือปีก็ได้ อีกส่วนหนึ่งเป็นข้อมูล ภาคตัดขวาง คือ ข้อมูลของคนหลายคนหรือสิ่งที่สังเกตหลายสิ่งในเวลาเดียวกัน เมื่อจำนวนข้อมูล อนุกรมเวลาประกอบด้วยระยะเวลา t ช่วงเวลาและข้อมูลภาคตัดขวางประกอบด้วย i กลุ่ม แล้ว ข้อมูล Panel data จะออกมามีจำนวนทั้งสิ้นเท่ากับ it ตัวอย่างสัญลักษณ์นี้จึงมักห้อยอยู่กับชื่อตัว แปร

เส้นโค้งลอเรนซ์ (lorenz curve) กราฟเส้นโค้ง ซึ่งใช้แสดงลักษณะการกระจายตัวว่า เป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน หรือมีการกระจุกตัวมากน้อยอย่างไร กราฟนี้เกิดจากการนำค่าสัดส่วน สะสมของตัวแปรสองตัวมาพล็อตบนแกน x และ y ถ้าค่าของตัวแปรทั้งสองพล็อตแล้วได้กราฟเป็น เส้นทแยงมุม 45 องศา แสดงว่าการกระจายตัวเป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน เส้นกราฟที่เกิดขึ้นใต้เส้น ทแยงมุมยิ่งโค้งห่างจากเส้นทแยงมุมมากเท่าไร ก็แสดงว่าการกระจายตัวเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน มากยิ่งขึ้นเท่านั้น พื้นที่ระหว่างเส้นทแยงมุมกับเส้น โค้งลอเรนซ์ซึ่งวัดเป็นสัดส่วนของพื้นที่ภายใต้ เส้นทแยงมุมทั้งหมด เรียกว่าสัมประสิทธิ์จีนิ

สัมประสิทธิ์จีนิ (Gini coefficient) เป็นวิธีการกระจายของข้อมูลทางสถิติอย่างหนึ่งที่ นิยมใช้เป็นตัวบ่งชี้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้หรือการกระจายความร่ำรวย ถูกพัฒนาขึ้น โดยนักสถิติชาวอิตาลีชื่อ คอรัราโด จินี สัมประสิทธิ์จีนิถูกนิยามให้เป็นอัตราส่วนซึ่งมีค่าระหว่าง 0 และ 1 สัมประสิทธิ์จีนิที่ต่ำจะแสดงถึงความเท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ หากค่านี้สูงขึ้นจะ บ่งชี้ถึงการกระจายรายได้ที่เหลื่อมล้ำกันมากขึ้น สัมประสิทธิ์จีนิที่เท่ากับ 0 หมายถึงความเท่าเทียม กันอย่างสมบูรณ์ และ 1 หมายถึงความเหลื่อมล้ำอย่างสมบูรณ์ การคำนวณสัมประสิทธิ์จีนิอยู่บน สมมติฐานว่าไม่มีใครมีรายได้ต่ำกว่าศูนย์ สัมประสิทธิ์จีนิของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกแตกต่างกัน